

Учинчи: қайин онанинг рўли

Бир-бир оналар борки, — Аллоҳ ҳидоят қилсин —, сезмасдан ўғлини қийин ҳолатга солиб қўяди. Ҳолбуки, у ўғлини яхши кўради, уни баҳтиёр қилиш учун тиришади, эҳтимол уни уйлантириш учун совчиликка боргандир, югуриб елгандир. Бироқ, нотўғри тасарруфи ўзига ҳам, ўғлига ҳам зарар олиб келади. Чунки у, ўғли уйланганида ўғлининг тортиб олингани ва ўғлининг ундан кўнгли совиганини «ҳис қилади»-да, уни ўзига қайтариб олиш учун ҳаракат қила бошлайди. — Гоҳида, муҳаббат, одамни ҳалок қилиши мумкин —Натижада, ўғлини келинига қарши гиж-гижлай бошлайди: унда хотинидан воз кечиш туйғуларини жонлантиради. Хотинини талоқ қўйишини гўзал қилиб кўрсатиши, бу хотинидан кўра яхшироқ бошқа бир қизга уйлаб қўйишини ваъда қилиши ҳам эҳтимолдан холи эмас. Ҳолбуки, келиннинг ахлоқи ва чирой-чиммати жойида бўлади.

Бир-бир оналар борки, ўғлининг хотини билан баҳтиёр экани ёки хотинига ҳурмат кўрсатаётганини кўрса, қалбида қизғаниш туйғуси аланга олади ва бу ҳолат уни гоҳо оқибати нохуш ишларни қилишга ундейди.

Баъзи оналар келин билан муомала қилишда шафқатсиз бўлади: айбларни бўрттириб, қилинган яхшиликларни яширади. Гоҳида келинга ёмон гумон қилиб, оддий ҳаракат ва сўзларни нотўғри изоҳлашга ҳаракат қиласди.

Эй, муҳтарама она!

Эй, ўз фарзандини суюб, унинг саодатини истаган она, ўртани бузманг, вайрона қилманг! Ичингиздаги қизғаниш туйғусини оилани

кул қиласиган оловга айлантируманг! Хаёлингизга келаётган васвасага бўйсуниб, оила софлигини булғаманг ва фитналарни қўзғаманг! Келинингизга қилаётган муомалангизни кундош ёки тенгқурлар муомаласи қилманг. Сиз унга она бўлинг у сизга қиз бўлади. Сизнинг уни суюшингиз ва ундан содир бўлган баъзи камчиликлардан кўз юмишингиз яхшилик алматларидандир. Унинг хатоларини кўрсангиз, мулоҳимлик билан насиҳат қилиб тузатишга ҳаракат қиласангиз ўзингиз бахтиёр бўлиб, бошқаларни ҳам бахтиёр қиласиз.

Сизга келинингиз учун совғалар беришингиз, кенг бағрингизни очиб, жўшган меҳринигиздан насиба айришингиз, чин мақтовлар айтиб ва уни холис дуоингизда ёд қилишингиз ярашади. Аллоҳ сизни Ўз паноҳида арасин ва Ўз лутфидан айирмасин!

Ота-онага яхшилик қилиш ҳақидаги ҳикоялардан намуналар

Юқорида ота-онага яхшилик қилиш, уларга нисбатан қилиниши керак бўлган одоблар ва бу яхшиликка ёрдамчи бўладиган омилларни айтиб ўтдик. У одобларга риоя қилсак ва у сабабларни ушласак қандай яхши. Кошки, биз ҳам Роббиларига дуо қилсалар ижобат қиласиган, истиғфор айтсалар гуноҳларини кечирадиган солиҳ бандалардан бўлсак! Уларнинг шарафи, бахти ва дунё ва охиратдаги насибалари нақадар буюк!

Биз бу ишларда пайғамбарлар ва расуллар ҳамда уларга яхшилик билан эргашган кишиларни чиройли намуна қиласилек. Улар ота-оналарига яхшилик қилишда зарбулмасал бўлдилар. Натижада, Аллоҳ уларнинг икки дунёдаги мақомларини кўтарди ва мангу қолувчи бандалари ичida номларини олий қилди.

Куйида, сизга, ота-оналарига яхшилик қилишга муваффақ қилинган хайрли инсонларнинг замонлар ўтишига қарамай бўйлари уфурган ҳайратомуз қисса ва намуналарини тақдим этамиз. Шояд бу қиссалар қалбимизда яхшилик жиҳатларини жунбушга келтириб, эҳсон ва яхшилик қилишга ундаса.

Пайғамбарларнинг ота-оналарига қилган яхшиликларидан намуналар

1 - Аллоҳнинг пайғамбари - Нұх алайхис-салом

Аллоҳ таоло бизга Нуҳ алайҳис-саломнинг ҳақларига дуо қилиб, истиғфор айтар экан ота-онасига қилган яхшилигидан намуна келтирди. Аллоҳ таоло айтди:

«Роббим, Ўзинг мени, ота-онамни, менинг уйимга мўмин ҳолда кирган кишиларни ва барча мўмину мўминаларни мағфират килгин»! (Нуҳ: 28).

2 - Муваххидларнинг имоми - Иброҳим алайхис-салом

Иброҳим алайхис-салом отасига унинг ҳидоятини хоҳлаб, нажотига ҳарислик қилиб, адашиши ва ҳалокатидан хавф қилиб, мулойимлик ва шафқат билан хитоб қилмоқда. Аллоҳ таоло буни бизга шундай баён килди:

«**И**стория **С**оюза **С**тран **С**одружества **Н**ародов **Е**вропы» **С**оюз **С**тран **С**одружества **Н**ародов **Е**вропы
—**С**оюз **С**тран **С**одружества **Н**ародов **Е**вропы —**С**оюз **С**тран **С**одружества **Н**ародов **Е**вропы (41) **С**оюз **С**тран **С**одружества **Н**ародов **Е**вропы (42)

Ҳизбатнинг тарихида танҳо бўлган отага бўлган
хадиса тарзидан таъсирли сўзлар ва иборалар билан хитоб қилни
мумкин (43) Ҳизбатнинг тарихида танҳо бўлган
отага бўлган отасига таъсирли сўзлар ва иборалар билан хитоб
қилни мумкин (44) Ҳизбатнинг тарихида танҳо бўлган отага бўлган
отасига таъсирли сўзлар ва иборалар билан хитоб қилни мумкин
45) Ҳизбатнинг тарихида танҳо бўлган отага бўлган отасига таъсирли сўзлар»

«(Эй Муҳаммад), ушбу Китобда Иброҳим (қиссасини) зикр қилинг!
Дарҳақиқат, у жуда ростгўй пайғамбар эди. Эсланг, у отасига:
«Эй ота, нега сиз эшийтмайдиган, кўрмайдиган ва сизга бирон
фойда бера олмайдиган бутга ибодат қиласиз? Эй ота, сизга
келмаган илм-маърифат менга келди. Бас, сиз менга эргашинг,
сизни ҳақ йўлга ҳидоят қиласан. Эй ота, энди шайтонга ибодат-
қуллик қиласан. Чунки шайтон Раҳмонга осий бўлгандир. Эй
ота, ҳақиқатан мен сизга Раҳмон тарафидан азоб етиб,
(жаҳаннамда) шайтонга дўст-яқин бўлиб қолишингиздан
кўрқасан»» (Марям: 41 – 45). a=Ra=мон томон Р

Иброҳим алайҳис-салом отасига қалбнинг тубларига қадар етиб
борадиган ушбу таъсирли сўзлар ва иборалар билан хитоб қилди.

Агар бу сўзлар муҳрланган ва қорайиб қотиб кетмаган қалба
йўлиқмаганда эди, унга таъсир этар ва унинг ҳидояти ва нажот
топишига сабаб бўлар эди.

3 - Исмоил ибн Иброҳим алайҳис-салом

Исмоил алайҳис-салом башарият тарихида танҳо бўлган отага бўлган
яхшилик намунасини кўрсатди. Бу намуна отасининг унга:

«Ҳизбатнинг тарихида танҳо бўлган отага бўлган отасига таъсирли сўзлар

«ХАДЕБ»

«Эй ўғилчам, мен (ҳадеб) тушимда сени (қурбонлик учун) сўяётганимни кўрмоқдаман. Энди сен ўзинг нима раъй-фикр қилишингни бир ўйлаб кўргин», (Соффот: 102) деганида содир бўлди.

Солиҳ фарзанд отасининг бу саволига нима деб жавоб берди? У кўрқоқлик ёки сустлик қилдими? Йўқ, у, Аллоҳ таоло айтганидек:

«ХАДЕБ»

«У айтди: «Эй отажон, сизга (тушингизда Парвардигор томонидан) буюрилган ишни қилинг. Иншо Аллоҳ мени сабр қилувчилардан топасиз». (Соффот: 102)- деди.

Ривоятларга кўра Иброҳим алайҳис-салом кўрган тушига аниқ ишонганидан сўнгра ўғли Исмоил алайҳис-саломга: «Ўғлим, арқон ва пичоқни ол, анави дарага бориб ўтин териб келамиз»- деди. «Сабийр» дарасига етганларида Иброҳим алайҳис-салом ўғли Исмоил алайҳис-саломга Роббиси буюрган нарсадан хабар берди. Иброҳим алайҳис-салом ўғлини бўғизламоқчи бўлганида у отасига шундай деди: «Отажон, мени қимириламаслигим учун маҳкам боғланг. Мени бўғизлар экансиз кийимларингизни мендан узокроқ тутинг. Чунки, қон сачраса, онам уни кўриб қолади. Қийналмаслигим учун пичоқни яхши қайранг ва ҳалқумимга тезлик билан тортинг. Онамнинг ҳузурига қайтганингизада, мендан унга салом айтинг».

Иброҳим алайҳис-салом: «Ўғлим, сен қандай яхши ёрдамчисан!»- деди-

да, унга қараб юрди. Икковлари ҳам йиғлардилар. Иброҳим алайҳис-салом ўғлиниң бўғзига пичоқни қўйди, бироқ кесмади. Пичоқни иккимарта қайроқ тош билан ўткирлади ва бўғизламоқчи бўлди, бироқ пичоқ ўтмади. Шунда ўғил отага: «Отажон, мени юзтубан ётқизинг, чунки, юзимга қарасангиз менга раҳм қиласиз ва сизни Аллоҳнинг амридан тўсиб қўювчи шафқат ҳосил бўлади. Юзтубан бўлсам пичоқни кўрмайман ва менга қўрқинч келмайди, деди. Иброҳим алайҳис-салом ўғли айтганини қилиб пичоқни унинг бўйнига қўйган ҳам эдики, пичоқ терсига айланди ва: **«Эй Иброҳим, дарҳақиқат сиз (кўрган тушингизни) рост-бажо қилдингиз!»** (Софбот: 104, 105) дея нидо қилинди.

4 - Ийсо алайҳис-салом

Бешикдаги Ийсо алайҳис-саломга Роббисидан: «Онасига яхшиликлар қиладиган банда» деб, катта мақтовлар келди. Ва бу Роббисига қулчилик қилиш билан боғлаб зикр қилинди. Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло шундай деди: **«Шунингдек (Аллоҳ) мени онамга меҳрибон қилди ва мени ситамкор бадбаҳт қилмади»** (Марям: 32).

Салаф солиҳнинг ота-оналарига қилган яхшиликларидан намуналар

Салаф солиҳ ҳаётига чуқурроқ назар ташлар эканмиз, уларнинг ота-оналарига яхшилик қилишга берган эътиборларига далолат қиладиган ёрқин сахифаларни қўрамиз. Мана бу улар ҳаётидан баъзи намуналар:

1- Абу Толибнинг қизи Умму Ҳонеънинг мавлоси Абу Мурра айтди: «Мен Абу Ҳурайра розияллоҳу анху билан Ақиқдаги ерига бирга бордим. У ерига кириб келганида: «Онажон, сизга Салом, Аллоҳнинг раҳмати ва баракаси бўлсин!»- деди.

— Онаси унга жавобан: «Сенга ҳам салом ва Аллоҳнинг раҳмати ва баракаси бўлсин!»- деди.

— Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу: «Мени гўдаклигимдан буён тарбия қилганингиз учун сизга Аллоҳ раҳм қилсин!»- деди.

— Буни эшитган онаси: «Ўғилгинам, менга ёшим улғайганда қилган яхшиликларинг учун Аллоҳ сенга яхши мукофотлар бериб, сендан рози бўлсин!»- деди.

2 - Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳу Макка кўчаларининг бирида бир аъробийга дуч келиб, унга салом берди-да, у одамни ўзи минадиган эшакка миндирди ва унга бошидаги салласини ечиб берди.

Иbn Динор раҳимаҳуллоҳ шундай деди: «Биз унга: «Аллоҳ сизни кечирсин, у аъробийлардан ва оз нарсага ҳам рози бўлаверади-ку»- дедик. Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳу: «Унинг отаси (отам) Умар ибн Хаттоб розияллоҳу анҳуга дўст эди. Мен эса расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг: «Яхшиликларнинг яхшироғи – фарзанднинг отасининг дўстларига қилган алоқасидир»- деганлари эшитгандим»- деди.

3 - Мўъминлар онаси Оиша розияллоҳу анҳо деди: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар: «Жаннатга кирдим ва уерда бир қироат эшитдим-да: «У ким?»- дедим. (Менга) «(У) Ҳориса ибн Нўймон, дейилди.» Яхшиликнинг самараси будир. Яхшиликнинг самараси будир.- дедилар» У одамлар ичida онасига энг яхшилик қилувчироғи эди».

4 - Абу Абдурраҳмон Ҳанафий раҳимаҳуллоҳ айтди: «Кахмас ибн Ҳасан

уйда юрган чаённи кўриб, уни ўлдирмоқчи ёки ушламоқчи бўлди. Бирок, чаён қочиб, тешикка кириб кетди. У қўлини тешик ичига тиқиб чаённи ушламоқчи бўлганди чаён унга озор бера бошлади. Ундан: «Бу ишни нимага қилдингиз?»- деб сўралганида: «Чаён тешикдан чиқиб, онам олдига келиб уни чақиб олишидан қўрқдим» деб жавоб берди».

5 - «Зайнул-обидийн» номи билан машхур бўлган Абу Ҳасан ибн Али ибн Ҳусайн ибн Алий ибн Абу Толиб

У – тобииналарнинг улуғларидан бўлиб, онасига кўп яхшилик қиласади. Унга: «Сизнинг ўз онасига кўп яхшилик қилган фарзандлардан бири эканингизни биламиз. Шундай экан, нега онангиз билан бирга овқатланмайсиз?»- деб сўраганларида у: «Қўлларим онамнинг кўзлари (олиш учун) тушган луқмани олиб, унга оқ-итоатсиз бўлиб қолишдан қўрқаман»- деб жавоб берди.

6 - Ҳишом ибн Ҳассон раҳимаҳуллоҳ айтди: «Менга Ҳафса бинт Сийрийн раҳимаҳуллоҳ айтдики, Муҳаммад ибн Сийрийннинг онаси Ҳижозлик бўлиб, бўялган нарсаларни суяр эди. Шунинг учун ҳам, Муҳаммад ибн Сийрийн онасига энг мулойим газламаларни сотиб олар, ҳайит куни келганида эса уларни бўятиб берар эди. Мен унинг онасига овозини кўтарганини ҳеч қўрмадим. Агар гапирса тинглаётган одамдек турар эди».

Сийрийн оиласидан биттаси айтди: «Муҳаммад ибн Сийрийннинг онасига доимо тавозеъ билан гапирганини кўрардим»

Ибн Авн раҳимаҳуллоҳ айтди: «Муҳаммадни онаси олдида кўрган киши, овозининг пастлигидан, уни касалмикин, деб ўйлар эди».

Иbn Авн раҳимаҳуллоҳ айтди: «Бир одам онаси ҳузурида турган Муҳаммад ибн Сийрийн олдига келди ва (атрофдагилардан): «Бунга нима бўлди, касалми?»- деб сўради. Унга: «Йўқ, касал эмас. У онаси ҳузурида доимо шундай туради»- деб жавоб бердилар.

7 - Жаъфар ибн Сулаймон раҳимаҳуллоҳ ривоят қилди: «Муҳаммад ибн Мункадир юзининг бир тарафини ерга қўяр ва онасига: «Онажон, оёқларингизни юзимга қўйинг!»- дер эди».

8 - Иbn Авн ал-Музаний раҳимаҳуллоҳни онаси чақирди, онасига «лаббай» деб жавоб берганди, унинг овози онасининг овозидан баландроқ чиқди, бунинг бадалига икки қулни озод қилди.

9 - Умар ибн Зар раҳимаҳуллоҳдан: «Фарзандингизнинг сизга қилган яшлиги қандай эди?»- деб сўралганида, у: «Кундузлари орқамда, кечалари олдимда юрар ва мен остида бўлган уйнинг устига чиқмас эди».- деди.

10 - Солиҳ ал-Аббосий раҳимаҳуллоҳ халифа Мансурнинг ҳузурига келиб, у билан гаплашди. У суҳбат асносида «отам, Аллоҳ раҳмат қилсин,...» жумласини кўп истеъмол қилди. Унга Рабийъ: «Амирулмўминийннинг ҳузурида отангга кўп раҳмат тилайверма!»- деди. У эса: «Мен сени маломат қилмайман. Чунки, сен оталар мазасини тотмагансан»- деди.

Халифа Мансур раҳимаҳуллоҳ мийиғида кулди ва; «Бани Ҳошимга қаршилик қилган одамнинг жазоси шудир!»- деди.

11 - Ота-онасига кўп яхшилик қилганлардан бири – муҳаддис Бундор раҳимаҳуллоҳdir. Заҳабий раҳимаҳуллоҳ у ҳакда шундай деди: «У

Басрадаги ҳадисларни жамлади, онасига яхшилик қиласман деб ҳадис ийғиш сафарига чиқмади.»

Абдуллоҳ ибн Жаъфар ибн Хоқон ал-Марвазий айтади: «Бундор раҳимаҳуллоҳ айтди: «Мен илм излаш учун чиқмоқчи бўлдим. Бироқ, онам бунга рози бўлмадилар. Мен онамга итоат қилдим ва менга илмда барака ато этилди»- деди».

12 - Асмаъий раҳимаҳуллоҳ айтди: «Аъробийлардан бири менга айтди: «Мен ота-онасига энг оқ бўлган ва ота-онасига энг яхши бўлган одамларни излаб йўлга равона бўлдим. Қабилаларни айланиб, пешин жазирамасида бўйнига арқон ташлаб, қудуқдан пақирда сув тортаётган қария олдига етиб келдим. Бир ёш йигит унинг орқасига қайишдан қилинган арқон билан урар, зарба олган ерлар моматалоқ бўлган эди. Мен: «Бу кучсиз қарияни ургани Аллоҳдан қўрқмайсанми?! Аслида, унинг бўйнидаги шу арқонни тортиш, урганингдан баттар-ку?!»- дедим.

Йигит: «Шундай бўлишига қарамай, у - менинг отам»- деди. Мен: «Аллоҳ сенга яхши мукофотлар бермасин!» деганимни биламан ҳалиги йигит: «Овозингни ўчир! Бу ҳам бобомга, бобом эса отасига шундай қиласар экан!»- деб қолса бўладими! Буни эшишиб: «Бу - одамларнинг энг оқи-ота-онасига итоатизроғи экан»- деб хулоса чиқардим.

Сўнгра, яна қабилаларни айлана бошладим ва бир ёш йигитнинг олдига етиб келдим. У бўйнига бир замбilsимон нарсани осиб олган, унинг ичидаги эса полопондек бир чол бор эди. У замон-замон отасини олдига қўйиб, полопонларни едиргандек, овқатлантирасар эди. Мен ундан бу ким деб, сўрадим, у: отам, у қариб қолди, мен эса уни ўз қарамоғимга олдим, деди. Мен: «Бу йигит араблар ичидаги ота-онасига

энг кўп яхшилик қилган одам экан»- деб хулоса чиқардим».

13 - Талқ ибн Хубайб раҳимаҳуллоҳ обид ва олимлардан бири эди. У онасининг бошидан ўпар ва онасини ҳурмат қилиб, у турган уйнинг томига чиқмас эди.

14 - Омир ибн Абдуллоҳ ибн Зубайр раҳимаҳуллоҳ айтди: «Отам вафот этди ва мен Аллоҳ таолодан унинг гуноҳларини кечиришини сўраб бир йил дуо қилдим».

Сўзимиз сўнггида: «Барча оламлар Роббиси бўлган Аллоҳга ҳамду-санолар бўлсин».

Аллоҳ таоло пайғамбаримиз, унинг оиласи ва барча саҳобаларига салавоту саломлар йўлласин.-деб дуо қиласиз.

Китобнинг арбчадан ўзбекчага ўгириш 2006 милодий йилнинг 17 январь сесанба куни ниҳоясига етди.

- Мавло деб бирон қулни озод қилган ёки бирон кишининг исломга киришига сабаб бўлганига айтилади. Озод қилган ва исломга сабаб бўлган кишига Валий дейилади.

- Имом Бухорий, «ал-Адабул-муфрад», 14. Албоний бу ҳадиснинг «исноди саҳиҳ» эканини «Саҳиҳул-адабил-муфрад» китобида айтиб ўтди.

- Имом Муслим: 2562; Абу Довуд: 51443.

- Имом Аҳмад, 6/151; Абдурраззоқ «ал-Мусаннаф», 20119; имом

Бағавий, «Шарҳус-сунна»: 13/7; Ҳоким ҳадисни саҳиҳ деди, 3/207.
Имом Захабий Ҳокимнинг фикрига қўшилди.

- «Хилятул-авлиё», 6/211; «Сияру аъламун-нубала», 6/317.
- «Уйунул-ахбар», 3 / 97.
- «Сияру аъламун-нубалаъ», 4 / 619.
- Иброҳим Байҳақий, «ал-Маҳасин вал-масавиъ», 614; «Хилятул-авлия»: 2 / 273.
- Сияру аъламун-нубалаъ», 6 / 128.
- «Сияр аъламун-нубалаъ», 4/620.
- «Сияру аъламун-нубалаъ», 6 / 366.
- «Уюнул-ахбар», 3 / 97.
- Ҳановий, «Биррул-волидайн», 98; «Муҳозаротул-удабо ва муҳаваротул-ш-шуаро» дан иқтибос қилинди: 1/203.
- «Сияру аъламун-нубалаъ», 12 / 145.
- Иброҳим Байҳақий, «ал-Маҳасин вал-масавиъ», 614.
- Ҳофиз Тартуший, «Биррул-волидайн», 78.
- Ҳофиз Тартуший, «Биррул-волидайн», 78.